

UITWERKING

HB Plusvoorziening

De Klimtoren

Bovenschoolse voorziening
Programma 5 Ondersteuningsplan 2021-2025

Voorziening voor hoogbegaafde kinderen met
extra ondersteuningsbehoeften

georganiseerd door
Samenwerkingsverband Brabantse Wal PO

13 januari 2021

Inhoudsopgave

1.	Positionering van HB Plusvoorziening De Klimtoren.....	1
1.1.	Inleiding.....	1
1.2.	Doel.....	1
1.3.	Fysieke plaats.....	2
1.4.	Start van De Klimtoren	2
1.5.	Voor welke leerlingen.....	2
2.	Toelating, aanmelding, vervolg	2
2.1.	Toelating.....	2
2.2.	Voorwaarden voor aanmelding.....	3
2.3.	Transfer De Klimtoren naar de eigen klas	3
3.	Werkwijze De Klimtoren.....	3
3.1.	Monitoring.....	4
3.2.	Belangrijk om te weten	4
3.3.	Medewerkers.....	4
3.4.	Inhoudelijk	4
3.5.	Samenwerking	5
3.6.	Leerlingvervoer.....	5
	Bijlage 1: Stroomschema toeleiding De Klimtoren	6
	Bijlage 2: Kenmerken Doelgroep HB Plusleerlingen	7

1. Positionering van HB Plusvoorziening De Klimtoren

1.1. Inleiding

In het ondersteuningsplan Brabantse Wal 2021-2025 staat bij programma 5 geschreven:

We starten met een nieuwe hybride bovenschoolse voorziening voor HB Plusleerlingen met extra ondersteuningsbehoeften. Denk hierbij aan leerlingen met een IQ van 125+/130+ in combinatie met complexe ondersteuningsbehoeften die niet binnen de eigen school begrepen/begeleid kunnen worden. Denk daarbij aan problemen met executieve functies, vastlopen in relatie tot de leerkracht of medeleerlingen. Veelal is er sprake van problemen in gedrag, zowel externaliserend als internaliserend. Max. 15 leerlingen volgen gedurende een schooljaar (dus tijdelijk) drie dagen per week in deze groep het onderwijs. De groep wordt bemenst door een gespecialiseerde leerkracht en een professional vanuit cluster 4.

De leerlingen volgen gedurende de overige twee dagen het onderwijs op de school van herkomst. De leerkracht van De HB Plusvoorziening en de professional cluster 4 begeleiden gedurende de overige twee dagen per week de leerkrachten op de school van herkomst. Met de gemeenten wordt bekeken welke rol de GGZ in deze groep kan krijgen voor de begeleiding van gezinnen.

De leerlingen vervolgen na dit jaar volledig het onderwijs op de eigen reguliere school. Extra punt van aandacht is het doorgeven van de opgedane kennis aan 'de volgende leerkracht'/ het gehele team.

In deze uitwerking komen o.a. de volgende onderwerpen aan de orde: doel van de voorziening, wanneer komt een leerling in aanmerking, hoe verloopt het aanmelden en plaatsen, wat gebeurt daarna en welke vaardigheden moeten de leerkracht en de professional cluster 4 bezitten?

1.2. Doel

Hoogbegaafde leerlingen komen niet altijd tot buitengewone prestaties. Vaak spelen factoren in de sociaal- en/of emotionele ontwikkeling een rol zoals verveling faalangst, fixed mindset, problemen in het leren en/of executieve functies en ontwikkelingsproblemen. Daarnaast kunnen leerproblemen factoren zijn die de prestaties van hoogbegaafde leerlingen kunnen beïnvloeden. Het is voor de leerkracht niet makkelijk deze eigenschappen te signaleren en hierop in te spelen.

SLO schrijft hierover: *Deze leerlingen hebben een unieke combinatie van karakteristieken. Een absolute lijst is niet te geven, aangezien ieder kind uniek is. In het algemeen kan gesteld worden dat deze leerlingen naast kenmerken van hoogbegaafdheid ook kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen vertonen. Het gros compenseert of maskeert het één met het ander en laat zo niet zien wat er feitelijk aan de hand is. Dit betekent dat de meeste 'dubbel bijzondere leerlingen' in de onderwijspraktijk niet (h)erkend worden. Zij worden soms zelfs onjuist gelabeld en krijgen daarmee niet de ondersteuning en begeleiding die past bij hun unieke talenten en/of er wordt niet op de juiste manier rekening gehouden met onderliggende (structurele) problemen die de optimale ontwikkeling van hun talenten (kunnen) belemmeren.*

Soms wordt de Cito-toets of een signaleringslijst ingezet om onderpresteren te signaleren. Maar juist hoogbegaafde kinderen hebben vaak problemen met de vraagstelling van Cito met als gevolg dat de resultaten lager zijn dan men zou verwachten. Hoogbegaafde kinderen die onvoldoende worden uitgedaagd op hun talenten, waardoor het welbevinden onder druk komt te staan, kunnen dan gedrag laten zien dat leidt tot problemen in de klas.

Het doel van De Klimtoren van ons Samenwerkingsverband is:

- Er wordt een verrijkt leerprogramma aangeboden dat past bij de leerbehoeften van de leerlingen. Er worden complexe taken en opdrachten aangeboden, die leerlingen helpen hun executieve functies te ontwikkelen. Het onderwijsprogramma richt zich op het stimuleren van de sociaal-emotionele ontwikkeling.
- De leerkracht op de reguliere basisschool wordt geleerd de leerling de uitdagingen te bieden die ze nodig hebben en hoe het verrijken van het onderwijs in de reguliere klas gerealiseerd kan worden.
- Samenwerking tussen de voorziening, de school van herkomst en de ouders is essentieel. Door betrokkenheid van de Jeugdprofessional worden aspecten als sociaal-emotionele ontwikkeling ook in de thuissituatie meegenomen.

- Er is in De Klimtoren meer tijd voor zowel de sociaal-emotionele ontwikkeling als de leerontwikkeling (met name executieve functies/het leren-leren) i.v.m. een kleiner aantal leerlingen.
- De leerlingen ontmoeten 'peers': medeleerlingen die op hetzelfde niveau denken, redeneren en functioneren, vergelijkbare humor en interesses hebben. Met deze kinderen kan een hoogbegaafde leerling zich identificeren. Juist door in De Klimtoren met hen samen te werken kan de leerling een gezond zelfbeeld ontwikkelen en zelfvertrouwen opbouwen. Punt van aandacht hierbij is de blijvende ontmoeting met peers.
- Leerlingen krijgen meer zelfkennis en worden eigenaar van hun leerproces o.a. door het werken vanuit doelen.
- Leerlingen leren de transfer te maken naar andere leersituaties, zodat ze kennis en vaardigheden ook in andere situaties kunnen toepassen.
- Leerlingen die voldoen aan het profiel en nu thuiszitten worden via De Klimtoren teruggeleid naar school. Voor deze leerlingen wordt voorafgaand aan plaatsing in De Klimtoren gezocht naar een passende reguliere school.

1.3. Fysieke plaats

Er is een sterke voorkeur voor de positionering van De Klimtoren in een reguliere school.

De voornaamste reden voor deze keuze ligt in het feit dat expertise naar de reguliere school wordt gebracht, omdat de leerkrachten gecoacht worden in de afstemming op deze onderwijsbehoeften. Naar verwachting zal de coaching ook effect hebben op de ondersteuning van andere gedragsproblemen in de klas/school.

Daarnaast blijft de leerling verbonden aan de 'eigen' school, zodat de thuisnabijheid van het onderwijs is gegarandeerd. Passend Onderwijs in optima forma.

1.4. Start van De Klimtoren

Het is de bedoeling te starten met De Klimtoren per 1 augustus 2021 (schooljaar 2021-2022).

In het ondersteuningsplan is de groep voor 4,5 jaar beschreven. Gedurende deze jaren zal in kaart gebracht worden of de groep in een behoefte voorziet en -al dan niet- na vier jaar gecontinueerd dient te worden.

1.5. Voor welke leerlingen

De Klimtoren staat open voor leerlingen van 6 tot 12 jaar. Indien een HB Plusleerling thuiszit, wordt tevens een reguliere school gezocht die de leerling wil plaatsen en zodoende gebruik kan maken van de kennisoverdracht vanuit De Klimtoren naar de reguliere school.

Indien een HB Plusleerling gebruik maakt van het Speciaal (Basis-)Onderwijs wordt eerst een reguliere school gezocht om de plaatsing en begeleiding te realiseren.

Voor wie is De Klimtoren niet?

De groep is niet bedoeld voor leerlingen met een enkelvoudige hoge intelligentie en/of een enkelvoudig gedragsprobleem.

2. Toelating, aanmelding, vervolg

2.1. Toelating

Voorafgaand aan plaatsing wordt via het Schoolondersteuningsteam en een Handelingsgericht Arrangeergesprek (HIA) de behoeften van de leerling, de leerkracht en de ouders nauwkeurig in kaart gebracht. Naast school en ouders wordt ook de leerling zelf uitgenodigd bij de gesprekken zodat hij/zij kan inbrengen waar zijn/haar behoeften liggen.

Vervolgens wordt besproken wat het best passende vervolgtraject is. Indien wordt overgegaan tot plaatsing in De Klimtoren, wordt door school, ouders en samenwerkingsverband een symbiose-overeenkomst getekend (zie tevens het stroomschema in bijlage 1).

Niet elke hoogbegaafde leerling komt in aanmerking voor de Plusvoorziening. De criteria voor deelname gelden als uitgangspunt en worden in samenhang bekeken. De volgende criteria zijn bepalend, echter niet in de genoemde volgorde:

- Gemeten intelligentie van > 125/130 met een percentiel van 95%, onderzocht met een COTAN-gecertificeerd onderzoeksinstrument zoals bijv. WISC-V.
- Cito-scores passend bij het potentieel (gemeten intelligentie). Echter is het van belang dat eveneens gekeken wordt naar leerlingen die onderpresteren en dus niet laten zien wat zij kunnen. Deze zogenaamde onderpresteerders kunnen door een afgestemd aanbod gemotiveerd worden wel te gaan presteren. Ook leerlingen met een leer- of gedragsstoornis (bijvoorbeeld ADHD, dyslexie) zullen niet altijd hoge Cito-scores behalen. Zij kunnen wel profijt hebben van het aanbod in de Plusvoorziening.
- De leerling laat (een of meer) kenmerken zien, zoals beschreven in bijlage 2. Het betreft de volgende domeinen:
  - Cognitieve kenmerken
  - Kenmerken van de werkhouding
  - Emotionele kenmerken
  - Sociale kenmerken
- De leerling laat gedrag zien dat reactief is op de aanwezige hoogbegaafdheid. Speciale aandacht gaat uit naar de signalering van hoogbegaafde leerlingen met internaliserend gedrag, omdat dit gedrag vaak niet 'gezien' wordt.

2.2. Voorwaarden voor aanmelding

- Voorwaarde voor aanmelding/plaatsing is dat de basisschool een Ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) opstelt of heeft opgesteld.
- Beide ouder(s)/verzorger(s) hebben schriftelijk toestemming voor plaatsing en begeleiding gegeven. Zij aanvaarden de (externe) hulp voor in het gezin; ook hiervoor geven zij schriftelijk toestemming.

2.3. Transfer De Klimtoren naar de eigen klas

Om de transfer te stimuleren is het van belang te zorgen voor verbinding tussen De Klimtoren en de leerkracht en intern begeleider van de school van herkomst alsmede de leerkracht in de daarop volgende groep. Deze verbinding komt tot stand door:

- de leerlingen te laten werken in een portfoliomap. Deze map neemt het kind mee van De Klimtoren naar de reguliere groep en naar huis. Hierin zitten doelenbladen, taken en opdrachten waar de leerlingen aan werken of gewerkt hebben. De leerlingen kunnen in hun reguliere groep werken aan de schoolopdracht die vanuit de Plusvoorziening wordt meegegeven. Op deze manier kan de leerkracht zien waar de leerling mee bezig is en de leerling kan in de eigen groep werken aan een verrijkingsopdracht/doel uit de Plusvoorziening. De ouders worden op deze wijze meegenomen in wat wekelijks behandeld/geleerd is.
- de portfoliogesprekken waarin de leerling, met behulp van de map, aan ouders en school vertelt wat hij geleerd heeft en wat hij nog wil leren. Deze gesprekken vinden minimaal twee keer per schooljaar plaats op de reguliere school. Leerling, ouders, leerkracht/intern begeleider worden hiervoor uitgenodigd door de leiding van de Plusvoorziening.
- de leiding van de Plusvoorziening in te zetten op de reguliere scholen. Zij coachen de leerkrachten en intern begeleiders in hun begeleiding van deze hoogbegaafde leerlingen.

3. Werkwijze De Klimtoren

Voor een periode van 40 schoolweken (1 jaar) wordt de leerling gedurende 2,5 dag (ma t/m woe) geplaatst in De Klimtoren. Donderdag en vrijdag volgt de leerling het onderwijs op de eigen school.

In die dagen coacht de leiding van De Klimtoren de leerkracht(en) op de school van herkomst.

Naar verwachting zullen leerlingen ook in de loop van een schooljaar instromen. Het moment van instroom bepaalt ook het moment van uitstroom. Zodoende wordt niet alleen de leerkracht van de huidige groep, maar ook de leerkracht van de volgende groep gecoacht.

Speciale aandacht gaat uit naar de borging van de opgedane kennis bij het gehele team.

Na (in principe) 40 weken plaatsing vervolgt de leerling 100% het onderwijs op de school van herkomst.

Afwijking van de periode kan desgewenst per casus onderbouwd plaatsvinden.

Eventuele vragen die er nog zijn na terugkeer, worden opgepakt door de medewerkers van het Steunpunt HB; zij worden zo mogelijk eveneens betrokken bij de voortgangsgesprekken tussen De Klimtoren en de reguliere basisschool (zie ook het stroomschema).

3.1. Monitoring

Het schoolondersteuningsteam (SOT) van De Klimtoren bestaat uit de leerkracht, de professional cluster 4, de gedragswetenschapper van het SWV, de Jeugdprofessional, de intern begeleider en (zo mogelijk) het Steunpunt HB.

Dit team verzorgt periodiek in een rapportage een overzicht van de kinderen die aan de groep hebben deelgenomen. Deze rapportage bevat onder meer kwalitatieve en kwantitatieve gegevens over:

- Beginsituatie per kind/leerling/eigen leerkracht en/of de eigen school
- Gestelde doelen leerling/eigen doelen leerkracht en/of school
- Gepleegde interventies
- Samenwerking met (Jeugd-)zorg
- Eindsituatie/uitstroomgegevens
- Borging van de opbrengsten binnen de reguliere school

3.2. Belangrijk om te weten

- Scholen blijven juridisch gezien verantwoordelijk voor het onderwijs dat aan hun leerlingen wordt geboden (zorgplicht). Zijn leerlingen uit de Plusvoorziening ziek, of willen ze verlof, dan moet dit met de eigen school worden afgestemd. Deze school zorgt eveneens voor de registratie van het verzuim.
- Een bevoegd leerkracht basisonderwijs leidt de Plusvoorziening. Deze leerkracht is opgeleid als specialist hoogbegaafdheid (of is in opleiding hiervoor).
- In verband met de doorgaande lijn in het aanbod worden leerlingen verplicht elke week naar de Plusvoorziening te komen. Scholen houden hiermee rekening met het plannen van bijvoorbeeld een studiedag of klassenuitje.

3.3. Medewerkers

De volgende medewerkers worden betrokken bij De Klimtoren:

- Een gespecialiseerde leerkracht en een professional cluster 4.
- De Gedragwetenschapper van het samenwerkingsverband verbonden aan de school van herkomst en de Gedragwetenschapper verbonden aan de school waar De Klimtoren gehuisvest wordt.
- De IB-er van de school van herkomst en van de school waar De Klimtoren wordt gehuisvest.
- De Jeugdprofessional i.v.m. de begeleiding thuis; bekeken wordt welke Jeugdprofessional wordt betrokken (van de school waar De Klimtoren komt of van de eigen basisschool).
- De medewerkers van het Steunpunt HB.

3.4. Inhoudelijk

Van de leerkracht en de professional cluster 4 wordt verwacht optimaal af te stemmen op de onderwijsbehoeften van de HB Plusleerling. In bijlage 2 wordt per domein aangegeven wat de leerling nodig heeft en wat dit vraagt van de leerkracht en de leeromgeving. Voor de realisatie van De Klimtoren is daarnaast nodig dat de leerkracht en professional cluster 4

- bij voorkeur fulltime beschikbaar zijn (voor de professional cluster 4 is 0.8 bespreekbaar)
- een rijbewijs en een auto ter beschikking hebben.

Van de leerlingen wordt verwacht open te staan voor:

- inzicht in eigen leren te ontwikkelen: weten wat de sterke en zwakke kanten zijn, eigen voorkennis verbinden met nieuwe kennis en inzichten, eigen interesses hebben en die ook delen met geestverwanten en ervaring opdoen met hindernissen, wrijving, weerstand en fouten durven maken
- overzicht over het leertraject te krijgen: in aansluiting op de metacognitieve aanpak van (hoog)begaafde leerlingen is het van groot belang dat ze weten wat ze aan het leren zijn en waarom
- motivatie en doorzettingsvermogen te ontwikkelen: als (hoog)begaafde leerlingen kennis maken met wrijvingsmomenten, momenten waarbij alles niet zomaar lukt, kunnen ze oefenen met doorzetten
- reflectie op het eigen leerproces te ontwikkelen: het eigen leertraject overzien en leren evalueren
- openstaan voor samenwerken: in staat zijn om te zien (en evalueren) wat de eigen bijdrage is aan de samenwerking, maar ook wat de bijdrage van de anderen is/kan zijn
- zichzelf breed ontwikkelen en leren heldere doelen te stellen
- weten wat hun sterke kanten zijn en wanneer je die in kunt zetten én te leren om minder sterke kanten te ontwikkelen
- een onderzoekende houding en het ontwikkelen van een open mindset

3.5. Samenwerking

Het Samenwerkingsverband sluit een samenwerkingsovereenkomst met het desbetreffende bestuur waar De Klimtoren wordt gehuisvest, waarin afspraken worden gemaakt over financiering, opbrengsten en periodiek overleg op managementniveau.

Voor de werving van de leerkracht wordt in het eerste half jaar van 2021 een vacature uitgezet bij alle schoolbesturen. Om organisatorische redenen verdient het aanbeveling dat de leerkracht wordt (of blijft) aangesteld bij het schoolbestuur dat De Klimtoren zal huisvesten.

Met onze cluster-4-voorziening Koraal/KEC wordt gekeken welke professional/begeleider passend onderwijs met deze uitdaging aan de slag wil en kan. Deze professional wordt via detachering aan het samenwerkingsverband aan de groep verbonden.

Voor een goede overgang van deze leerlingen naar het Voortgezet Onderwijs wordt op structurele basis het samenwerkingsverband Brabantse Wal VO betrokken als samenwerkingspartner.

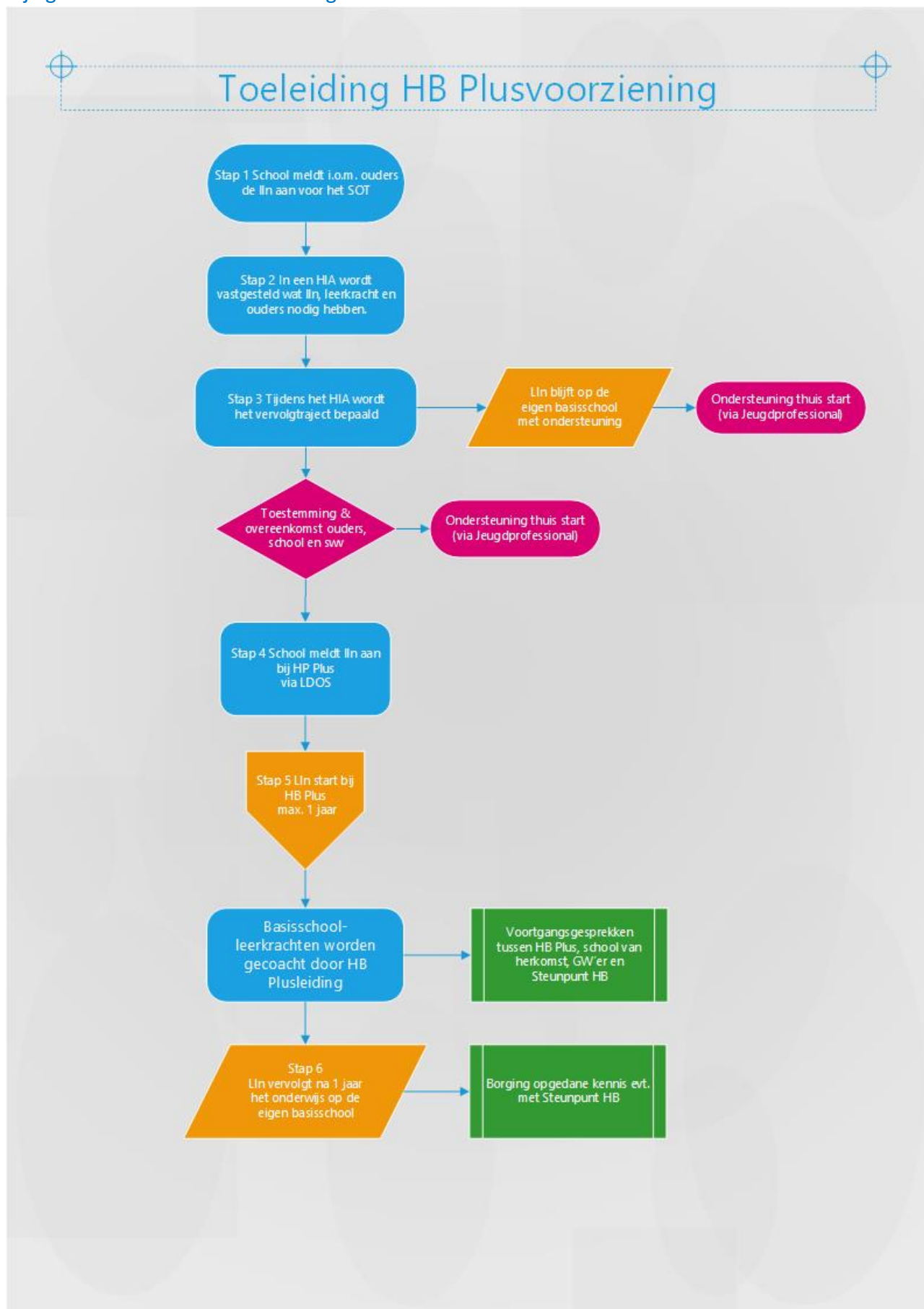
3.6. Leerlingvervoer

Met de drie gemeenten wordt overeengekomen dat leerlingen die in De Klimtoren worden geplaatst, vervoerd worden naar de desbetreffende school waar de voorziening wordt gehuisvest.

Bergen op Zoom, januari 2021

Bijlage 1: Stroomschema Toeleiding De Klimtoren

Bijlage 2: Kenmerken doelgroep HB Plusleerlingen

Bijlage 2: Kenmerken Doelgroep HB Plusleerlingen

Theoretisch kader

HB Plusleerlingen (ook wel dubbel bijzondere leerlingen genoemd) hebben enerzijds (kenmerken van) zeer hoge intellectuele capaciteiten en anderzijds (kenmerken van) leer- of ontwikkelingsproblemen, waarbij dyslexie, dyscalculie, ADHD of ASS het vaakst voorkomen. Harde cijfers over de prevalentie van HB Plusleerlingen ontbreken doordat zij lastig te identificeren en diagnosticeren zijn en (een deel van) de diagnose vaak wordt gemist.

HB Plusleerlingen worden gekenmerkt door een discrepantie tussen zeer sterk ontwikkelde intellectuele eigenschappen en/of didactische resultaten enerzijds en een of meer zwak ontwikkelde eigenschappen anderzijds. Deze laatste betreffen onder andere neuropsychologische eigenschappen, zoals executieve functies, snelheid van informatieverwerking, aandacht en geheugen; didactische eigenschappen, zoals lezen, spelling en rekenen/wiskunde; niet-cognitieve of sociaal-emotionele eigenschappen, zoals zelfbeeld, faalangst, motivatie en sociaal wederkerige communicatie.

Deze soms grote intra-persoonlijke verschillen worden vaak onvoldoende (h)erkend. Aangenomen wordt dat het gebrek aan (h)erkenning in het onderwijs ontstaat door de volgende drie zaken, die elkaar kunnen versterken:

- overeenkomsten tussen kenmerken van hoogbegaafdheid en van leer- of ontwikkelingsstoornissen
- camouflage ('maskering') die optreedt als sterke en zwakke kanten elkaar versterken, afzwakken of vervormen
- eenzijdige deskundigheid, ervaringen en overtuigingen van professionals.

Dit alles kan leiden tot misdiagnoses en gemiste diagnoses.

Criteria t.a.v. hoogbegaafdheid

Er is in de wetenschappelijke literatuur nog weinig consensus over het begrip hoogbegaafd. Wij hanteren de criteria zoals beschreven in *"Passend onderwijs voor dubbel-bijzondere (hoog)begaafde leerlingen: Fabels en feiten over (het voorkomen van) frustratie van talent"* (Agnes Burger-Veltmeijer, Evelyn Kroesbergen, Alexander Minnaert en Lianne Hoogeveen, NRO, 2018).

Deze auteurs adviseren t.a.v. intelligentiemeting om niet de puntschatting van het IQ, maar de bijbehorende betrouwbaarheidsinterval te gebruiken bij het vaststellen van een Dubbel bijzondere leerling. Hierbij dient het betrouwbaarheidsinterval van de Totaal-IQ-score op een gangbare IQ-test (WISC, RAKIT) tenminste 130 te bevatten of, indien er sprake is van een lagere IQ-score, duidelijke aanwijzingen dat de IQ-score de werkelijke intellectuele capaciteiten niet representeert.

De Algemene VaardigheidsIndex (AVI), zoals in de WISC-V, wordt geacht bij HB Plusleerlingen een betere indicatie te geven van de intellectuele capaciteiten.

Criteria t.a.v. leer- en ontwikkelingsstoornissen

T.a.v. leerstoornissen herhaaldelijke scores > 1 SD beneden het gemiddelde van een populatie.

T.a.v. ontwikkelingsstoornissen de aanwezigheid van een of meer specifieke DSM-IV of DSM-V classificaties waaronder ASS, ADHD of duidelijke kenmerken hiervan. Afwijkingen hiervan zijn toegestaan, mits deze onderbouwd worden.

1. Cognitieve kenmerken van een dubbel bijzondere leerling¹

1. Er is een discrepantie in gestandaardiseerde testcores.
2. Zeer goede verbale en communicatie vaardigheden.
3. Visuele leerling met sterk onderbouwde redeneringen gebaseerd op waarnemingen.
4. Hoog niveau van beredeneren en probleemoplossende mogelijkheden.
5. Conceptuele denker die het grote plaatje ziet.
6. Niet in staat om lineair te denken.
7. Auditief verwerkingsprobleem en moeite met het volgen van verbale instructies.
8. Trage verwerkingsnelheid en/of problemen met werktempo en automatiseren.
9. Tekorten in executief functioneren op het gebied van plannen, prioriteren en organiseren.
10. Hoge creativiteit, nieuwsgierig, groot voorstellingsvermogen.
11. Hoog energieniveau.
12. Snel afgeleid, niet in staat om aandacht vast te houden, problemen met het korte termijn geheugen.
13. Sensorische integratie problemen.

De onderwijsbehoeften die hieruit voortvloeien:

Dit vraagt een leerkracht	<ul style="list-style-type: none"> • die inzicht heeft in zowel de sterke als zwakke kanten van de HB Plusleerlingen en zo tegemoet kan komen aan de paradoxale educatieve behoeften • die inzicht heeft om samen met de leerling te kijken welke cognitieve stijl het best bij de leerling past • die een grote algemene kennis heeft • die bereid is zich te verdiepen in de interesses van de leerling • die bekend is met het werken met creatieve en hogere orde denkopdrachten • die in kleine stappen de leerling op weg helpt naar beter executief functioneren • die kan stimuleren, compenseren, remediëren met een top-down aanpak en dispensereren waar nodig.
Dit vraagt leerstof	<ul style="list-style-type: none"> • die compact is • waar alle overbodige herhaalstof uit is • die uitdagend is en past binnen de naaste zone van ontwikkeling • die visueel is • die uitgaat van analyses, systemen of classificaties, logische volgordes • die als het doel een moeilijke executieve vaardigheid betreft een makkelijke inhoud heeft • die als het leerdoel kennis vergaren is, een eenvoudige executieve verwerking heeft • die past bij de interessegebieden van de leerling.
Dit vraagt een leeromgeving	<ul style="list-style-type: none"> • die uitdagend is, passend bij de begaafdheid van de leerling • die gekaderd is en veilig voelt, passend bij de belemmeringen van de leerling

¹ Vertaald uit Trail B, TE Gifted children, understanding, teaching and counseling Gifted students.

	<ul style="list-style-type: none"> • waarin kinderen de ruimte krijgen om vanuit associatief denken en chaos tot een oplossing komen • die veronderstelt dat kruisverbanden tussen kennis gezien worden • die de ruimte biedt voor associatie • die helpt om denkstructuren bij de leerling zichtbaar te maken • die de zelfredzaamheid van de leerling bevordert • die gericht is op succeservaringen.
--	---

2. Kenmerken van de werkhouding van een dubbel bijzondere leerling:

1. Toont inconsequente, ongelijke academische vaardigheden.
2. Vooruitstrevende ideeën, mening.
3. Grote woordenschat.
4. Indringende inzichten.
5. Specifieke talenten, sterke gevoelens of overtuigingen.
6. Grote afkeur voor automatiseren en inoefenen.
7. Moeite met het uiten van gevoelens of het uitleggen van bedachte ideeën of concepten.
8. Kan heel rommelig werk leveren.
9. Slechte penhantering, moeite met handschrift en heeft problemen met opdrachten op papier te verwerken.
10. Vermijdt schoolse taken en faalt herhaaldelijk bij het afronden van taken.
11. Lijkt apathisch, ongemotiveerd, lijkt geen initiatief te tonen.

De onderwijsbehoeften die hieruit voortvloeien:

Dit vraagt een leerkracht	<ul style="list-style-type: none"> • die de kwaliteiten en belemmeringen op het gebied van executief functioneren kan herkennen en benoemen • die planmatig de leerling zich bewust maakt van eigen executief functioneren • die een gestructureerde leeromgeving faciliteert • die gevarieerde verwerkingsvormen en presentaties voor de leerling kan kaderen • die de tijd neemt om de leerling te volgen in zijn gedachtegang • die de leerling leert 'onzichtbare' gedachtesprongen te verbaliseren • die de leerling leert structuren in het denken aan te brengen • die werkt met visuele opdrachten • die werkt met visuele ondersteuning • die het aantal taken beperkt waarin uit het hoofd geleerde kennis vereist wordt • die de leerling leert wanneer het functioneel is om memoriseren als leerstrategie te gebruiken • die de leerling de kans geeft om ook veel taken te maken die inzicht vereisen • gevarieerde top-down verwerkingsopdrachten aanbiedt.
Dit vraagt leerstof	<ul style="list-style-type: none"> • die hoog op talig niveau is • de interessegebieden van de leerlingen raken • die uitnodigt, motiveert • visueel is

	<ul style="list-style-type: none"> • een open en gesloten karakter heeft passend bij begaafdheid in combinatie met belemmeringen • die veronderstelt dat kruisverbanden tussen kennis gezien worden • die de ruimte biedt voor associatie • die helpt om denkstructuren bij de leerling zichtbaar te maken • waarin de hoeveelheid herhaling beperkt wordt tot functioneel noodzakelijk • waarin gevarieerde strategieën vereist zijn om de doelen te bereiken • waar eisen aan gesteld kunnen worden in de vorm van het vereiste eindproduct • een open en gesloten karakter heeft passend bij begaafdheid in combinatie met belemmeringen.
Dit vraagt een leeromgeving	<ul style="list-style-type: none"> • waar het mogelijk is om op een andere wijze dan alleen schriftelijk te verwerken • die afwisselend stil en actief is • waar kinderen kunnen exploreren, materialen voorhandig zijn • die past bij interesse en actualiteit • die overzichtelijk is, executief vaardige ruimte. • waarin leerlingen uitgedaagd worden om verschillende strategieën te gebruiken • waarin leerlingen aangemoedigd worden om met elkaar in gesprek te gaan over toepassing en effect van gebruikte strategieën • waarin proces en product door de betrokkenen duidelijk geëvalueerd worden • waar materialen duidelijk zijn opgeborgen • die enerzijds prikkelarm is passend bij de belemmeringen, anderzijds rijk aanbod uitdagende materialen passend bij begaafdheid.

3. Emotionele kenmerken van een dubbel bijzondere leerling:

1. Hoog gevoelig voor kritiek.
2. Perfectionist die bang is om fouten te maken.
3. Ontkent problemen en legt de schuld of de fouten buiten zich zelf.
4. Heeft een vaste mindset en gelooft dat succes voortkomt uit persoonlijke aanleg of geluk en gelooft niet in eigenaarschap op processen te kunnen veranderen.
5. Handelt impulsief.
6. Kritisch naar zichzelf, laag zelfbeeld, niet realistisch zelfbeeld en slechte zelfwerkzaamheid.
7. Kampt met angsten of depressies.
8. Snel gefrustreerd, geeft het snel op bij taken.

De onderwijsbehoeften die hier voortvloeien:

Dit vraagt een leerkracht	<ul style="list-style-type: none"> • die nagaat of de leerling de kritiek wel 'ziet aankomen' • die de leerling helpt kritiek te interpreteren • die de groep leert kritiek te geven vanuit 'twee tops en twee tips' • die de leerling helpt een reëel zelfbeeld te ontwikkelen • die de leerling zijn sterke en zwakke kanten laat zien
---------------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • die de leerling vanuit oplossingsgericht perspectief zijn eigen 'kracht' leert kennen • die nagaat wat de leerling nodig heeft om op zichzelf te vertrouwen • die de leerling uit zichzelf op verschillende momenten benadert en feedback geeft op zijn handelen • die de leerling leert zijn hulpvragen te prioriteren
Dit vraagt leerstof	<ul style="list-style-type: none"> • met terugkoppelingsmomenten waardoor relatief snel feedback op prestaties/en verwerking door de leerling mogelijk is • waar bij de verwerking structureel gekeken wordt naar goede kanten en verbeterpunten <ul style="list-style-type: none"> • waarmee de leerling leert te reflecteren op zijn leerproces en leerproduct • die aansluit bij kennis, didactisch niveau en vaardigheden van de leerling • waardoor de leerling succeservaringen kan opdoen bij zijn taakverwerking • waarbij de leerling sterke kanten kan inzetten om zwakkere kanten te ondersteunen • waarbij terugkoppelingsmomenten voor feedback vooraf herkenbaar zijn • waarmee de leerling gebruik leert te maken van tussentijdse feedback die uit de opdracht of het resultaat zelf te halen valt.
Dit vraagt een leeromgeving	<ul style="list-style-type: none"> • waarin leerlingen onder begeleiding leren hoe ze feedback kunnen geven • waarin leerlingen geleerd wordt dat de ander je 'critical friend' is • waarin de leerling leert tijdig hulp te vragen als hij er zelf niet uitkomt • waarin leerlingen en de leerkracht feedback geven vanuit 'twee tips en twee tops' • waarin benoemd wordt als de leerling zich van zijn sterke kant toont • waarin de leerling leert dat je niet altijd alles hoeft te kunnen maar ook om hulp mag vragen • waarin het klassenmanagement zo geregeld is dat de leerkracht tijdens het zelfstandig werken tijd kan maken om aandacht te hebben voor elke leerling in zijn groep • waarin leerlingen begeleid worden bij complexere verrijkingstaken • waarin leerlingen leren ook bij elkaar te rade te gaan als ze ergens niet meteen uitkomen.

4. Sociale kenmerken van een dubbel bijzondere leerling:

1. Moeite met contact met anderen/gelijkgestemden, slechte sociale vaardigheden, vaak sprake van niet sociaal gedrag.
2. Manipulatief, graag situaties naar eigen hand zetten, vanuit eigen voordeel werken.
3. Geïsoleerd van leeftijdsgenoten, vaak niet meedoen aan schoolse activiteiten.
4. Wordt vaak gepest.
5. Moeite met het herkennen, begrijpen van verbale/ non-verbale communicatie.
6. Is zich niet bewust van eigen krachten en beperkingen.
7. Kan niet goed beslissingen voor zichzelf nemen.

8. Storend of clownesk gedrag.

De onderwijsbehoeften die hier voortvloeien:

Dit vraagt een leerkracht	<ul style="list-style-type: none"> • die met de leerling onderzoekt wanneer groepsactiviteiten voor de leerling plezierig zijn • op welke manier in randvoorwaarden voldaan kan worden om groepsactiviteiten plezieriger te laten zijn voor de leerling • die er begrip voor heeft dat de leerling ook gelegenheid moet hebben om individueel taken aan te pakken • die de leerling helpt sociale situaties goed te analyseren • die de leerling helpt om passend gedrag te ontwikkelen • die de leerling begeleidt bij de inoefening van passend gedrag • die met de leerling rustig de situatie analyseert • die samen met de leerlingen gedragsalternatieven bespreekt voor dergelijke situaties • die de leerling helpt om geen attitude van extreem conflict vermijdend gedrag te ontwikkelen • die de leerling helpt signalen voor gedrag te herkennen • die de leerling helpt het inzicht te ontwikkelen dat nodig is om gedragssignalen te kunnen interpreteren • die andere kinderen helpt hun gedrag inzichtelijk en, indien nodig, bespreekbaar te maken.
Dit vraagt leerstof	<ul style="list-style-type: none"> • waarmee de leerling individueel kan werken • die een duidelijk afgebakende rol van een leerling vraagt indien het tot samenwerken komt • waarbij het functioneren op samenwerkingsniveau in stapjes aangeboden kan worden • waarmee de leerling leert sociale situaties in kaart te brengen • waardoor de leerling leert naar persoonlijk gedrag te kijken • waardoor de leerling leert het gedrag en reactie van de ander in te schatten • waardoor de leerling inzicht kan krijgen in sociale situaties • waardoor de leerling verschillende gedragsalternatieven leert te ontwikkelen • waarmee de leerling oefent in conflict oplossend gedrag • waarbij steeds wisselende sociale rollen beoefend kunnen worden • waarbij leerlingen met elkaar benoemen wat er in de verschillende rollen bij samenwerkend leren verwacht wordt • waardoor de leerling leert sociale causale verbanden te herkennen • waardoor de leerling leert verschillende gedragsalternatieven toe te passen • waardoor de leerling leert een ander op een handige manier te bevragen op gedrag.
Dit vraagt een leeromgeving	<ul style="list-style-type: none"> • waarin zowel individueel werken als samenwerken normaal is • waarin de stem van elke leerling tijdens het proces van samenwerken écht gehoord wordt • waarin leerlingen geleerd hebben om effectief te overleggen • waarin er tijd wordt genomen om over sociale situaties te praten

	<ul style="list-style-type: none"> • waarin dialoog een basis communicatie vormt voor leerlingen onderling • waarin álle leerlingen leren hun persoonlijk gedrag af te stemmen op de relatie met de ander • waarin conflicten tussen leerlingen onder begeleiding kunnen worden uitgezocht • waarin kinderen leren om op leeftijdsadequaat niveau te reflecteren op hun eigen rol in een conflict en oplossing • waarin kinderen leren hoe je door effectief te communiceren conflicten kunt voorkomen • waarin afspraken gemaakt kunnen worden over rolverdeling en rolinhoud • waarin naar elkaar geluisterd wordt • waarin samenwerkingsgedrag onder veilige omstandigheden geëvalueerd kan worden • waarin leerlingen rekening houden met het gegeven dat deze leerling wat meer uitleg nodig kan hebben voor het interpreteren van gedrag • waarin leerlingen rustig en eerlijk hun gedrag kunnen toelichten • waarin begeleiding is in complexere spel en samenwerkingsituaties.
--	---